

ebből a leckéből sem okul. Történelmünk nem logikára oktat. Arra oktatnak, s ez benne a vigasztaló és magasztos, hogy nemzetek életében olyan fogalmaknak is van értelme, mint bátorság, merészség, ideákhoz való ragaszkodás. Ezer esztendőket más népek is csak csodák révén élhetnek; a fönix mintájára.” (Magyarok, 285.)

Történelmi drámasorozata, a biztató nekilendüléssel kezdődő új korszakban „logikára oktat”, de arra is, hogy a nagy pillanatokban a bátorság, merészség irracionális kockázatvállalására is szükség van. Görgey józan logikája mellett Kossuth teátrálisan ható elszántságára. Csak épp az idősorrenden változtatott a történelem. A *Magyarok*ban olvassuk ezt a mondatot: „Ha a jövőnk nem is, a múltunk alakul.” Amikor nekikezdett az „új fogalmú hazafiság” darabjainak írásához, azzal a hittel cselekedte, hogy a jövőnk is alakul. Az irracionális múlt tanulmányozásából végül is racionális következtetéseket vont le.

Az irodalom, művészet egy-egy alkotójának jelentősége túlnő saját területe határain, műve az egyetemes nemzeti kultúrát gazdagítja, életművének sugalmazása átáramlik a közgondolkodásba, beleépül a kultúra korszakokon át fennmaradó közös értékeibe. Ezek az írók, költők, zenészek — a művészet nagy értékteremtői hidat vernek a hagyományos és modern szemlélet között. Összefoglalnak és előremutatnak, a nemzet nevelőivé válnak, ahogyan Ady, Bartók, Kodály. Illyés életművének java része beleszívódott az egyetemes nemzeti kultúrába. Életművének üzenetét ars poeticájának egyetlen mondata összefoglalja: „Minden jó vers egy-egy föllebbezés az igazság és az élet tökéletesedéséért.”

